

Finansiranje političkih partija

Vježbe IX

16.05.2018.
Nemanja Batrićević

Finansiranje partija

- Partijske aktivnosti zahtijevaju značajna sredstva
- Korišćenje novca nije uvijek u skladu sa demokratskim načelom "jedan čovjek– jedan glas"
- Lobiranje?
- Rizici koji proizilaze iz korišćenja novca:
 - Smanjivanje konkurentnosti
 - Nejednak pristup javnim finansijama
 - Briga za interese finansijera, ne glasača
 - Korupcija koja podriva vladavinu prava

Finansiranje partija

- Zajednička osobina stabilnih i novih demokratija – tajnovitost tokova novca
- “Transparentnost” uz finansiranje iz državnog budžeta
 - Pravo na kontrolu
 - *Mani pulite* – 9/10 prihoda na ilegalan način
 - Nedovoljno, ali početak...
- Izvor tajnovitosti – mali broj upućenih

Finansiranje partija

- Nezakonito finansiranje uzima više oblika, široko klasifikovanih u:
 1. Korišćenje novca stečenog korupcijom
 2. Nezakoniti pokloni
 3. Upotreba državnih resursa
 4. Prihvatanje sredstava radi obezbijedivanja prednosti (koristi)
 5. Uzimanje novca iz kriminalnih krugova
 6. Trošenje novca na zabranjene aktivnosti (npr. kupovina glasova)

Kupovina glasova

- Šta znamo za sad (MNES 2016)?
 - 80% ispitanika vjeruje da je korupcija široko rasprostranjena u CG
 - 75% da su glasovi u određenoj mjeri kupljeni
 - 71% vjeruje da su glasači prinuđeni da glasaju za određene partije
 - 13% priznaje da im je lično ponuđen novac u zamjenu za glas
 - 30% kaže da znaju nekoga kome je ponuđen novac

Kupovina glasova

- Šta se sve računa kao kupovina glasova?
- Problem za istraživače?
- Ko se njome bavi?
- Ko su glavne "mete"?
- Ko su brokeri?

Finansiranje partija

- Pretpostavka – novac igra odlučujuću ulogu – “što više novca to više vlasti”
- Stvarnost – ne baš tako jednostavno
 - Slučaj Demokrata u SAD
 - Milioneri ne prolaze slavno
 - Istočna Evropa 1990.
 - Odnos obrnutog slova ”J”
 - Nakon određenog vremena drugi faktori uzimaju maha: kredibilitet, širina izborne baze, komuniciranje kandidata sa biračima...
- Uticaj novca manji u izborima u Istočnoj Evropi? - antikapitalistički sentiment?
- Donacije stranih vlada? (primjer Džordž Šoroša)

Porast rashoda

- Partijske strukture postaju složenije
 - Veća autonomija djelova partijskog organizovanja
 - Diferenciranje funkcija
 - Potreba za “zlatnom rezervom”
- Porast rashoda:
 - Razvoj tehnologije (elektronski mediji)
 - TV obezbijedio direktniji kontakt (od štampanih)
 - TV obezbjeđuje takmičenje kandidata za pažnju birača
 - Manje kontrole nad biračima
 - Cijene zakupa u konstantnom porastu
 - Manja zainteresovanost građana
 - Manje novca od tradicionalnih prihoda (članarine)

Dvije strategije

- Problem manjka resursa partije rješavaju:
 1. Privatni izvori prihoda
 - Članarina
 - Pokloni od članova
 - Zarada partijskih preduzeća
 2. Mješovito finansiranje
 - Dodatak sredstava iz državnog budžeta
 - U CG budžetska sredstva (2005.) činjala 85% ukupnih sredstava

Članarina

- Važan izvor prihoda u zemljama stabilne demokratije: pojedinci i kolektivna tijela. U CG (do 2007.)
 - SNP obaveza, ali ne u praksi...
 - DPS – zaposleni 1%, funkcioneri 3%, penzioneri 0.50 centi...
 - SPD ne zahtijeva plaćanje članarine
- Osim članarine i druga finansijska davanja za funkcionere – “partijski porez”

University of Montenegro

Pokloni

- Posebno važan izvor u kadrovskim partijama
- Partijski funkcioneri koriste svoju političku moć i uticaj da bi za (ne) donošenje određenih odluka pridobili privatnu korist
- Prihodi od poklona rastu u predizbornom periodu (posebno u postkomunističkim sistemima)
- Tipične restrikcije:
 - Iznos donacija je limitiran
 - Zabranjene donacije preduzeća u vlasništvu države
 - Anonimne donacije nijesu dozvoljene
 - Zabranjeno dobijanje donacija od stranih privatnih lica
 - Ograničena količina novca u izborne svrhe

Partijsko preduzetništvo

- Dio prihoda koji dolazi od: publikovanja novina, knjiga, partijskih artikala, fudbalske kladionice (Laburisti)...
- Rijetko potpuno preduzetnički orijentisani (zbog zabrana)
- U CG partijama je dozvoljeno da stiču prihode iz “imovine, legata, i svih nelukrativnih aktivnosti.”

Partijsko preduzetništvo

- Dio prihoda koji dolazi od: publikovanja novina, knjiga, partijskih artikala, fudbalske kladionice (Laburisti)...
- Rijetko potpuno preduzetnički orijentisani (zbog zabrana)
- U CG partijama je dozvoljeno da stiču prihode iz “imovine, legata, i svih nelukrativnih aktivnosti.”

University of Montenegro

Budžetska sredstva

- Prvo iskustvo – Zapadna Njemačka 1950tih – podrška demokratiji
- U postkomunističkim zemljama partije dobijaju izdašna sredstva iz budžeta
 - U CG nema gornjeg limita, samo donjeg 0.4% - u teoriji mogućnost korišćenja budžeta bez ograničenja
- Najčešće samo partijama koje pređu cenzus – ”zatvaranje političkog tržišta”
- Razlika u davanjima: proporcionalno, fiksno...
 - U CG 25% fiksno medju partijama, 75% shodno broju mandata
 - Uplaćuju se rukovodstvu, poslaničkom klubu...

Javna kontrola

- Obaveza partija da informišu javnost o finansijskom poslovanju
- U CG partije jednom godišnje podnose završni izvještaj + izvještaj o sredstvima za izbornu kampanju (30 dana nakon)
- Kontrolu finansiranja nadgleda DIK i Ministarstvo finansija
 - Razdvaja se finansiranje na tekuće i izbornu – prenamjena sredstava
 - *Post-festum* – informacije nijesu dostupne biračima
 - Sastav RIK čine članovi partija
- Rezultati nezadovoljavajući – potreban samostalan organ koji ne odgovara parlamentu
- U CG kazne za partije – od 100x do 200x minimalne zarade